

greppa näringen

Rådgivning

2018–2020

Rådgivning som du och miljön tjänar på

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning som både du och miljön tjänar på. Rådgivningens mål är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel.

I Greppa Näringen arbetar du på frivillig basis och kan välja mellan ett tjugotal rådgivningsmoduler. Tillsammans med rådgivaren tar du fram konkreta lösningar till nytta för både miljö och ekonomi.

Om projektet

Greppa Näringen är ett samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och en lång rad företag inom lantbruksbranschen. Finansieringen kommer från EU via Landsbygdsprogrammet.

Vem kan bli medlem?

Länsstyrelserna beslutar om geografiska gränser och om storleksgränser för gårdar som kan vara rådgivningsmedlemmar och få tillgång till den kostnadsfria rådgivningen. Därför varierar det vem som kan bli medlem från län till län. Generellt gäller att man ska bruka mer än 50 hektar och/eller ha mer än 25 djurenheter på gården.

DU FÅR GÅRDSANPASSADE RÅD OM BLAND ANNAT:

- › Dränering
- › Utfodring
- › Anpassad gödsling
- › Stallgödselspridning och lagring
- › Markbördighet
- › Växtföljder
- › Säker användning av växtskyddsmedel
- › Integrerat växtskydd
- › Våtmarker

Så fungerar rådgivningen

Startbesök

Normalt börjar rådgivningen med ett startbesök. Under startbesöket går du och rådgivaren igenom gårdens förutsättningar. Ni tittar på Miljöhusesynen om den är genomförd, gör en växtnäringsbalans och tar en rundvandring på gården. Rådgivaren visar vilka olika rådgivningsmoduler som du kan välja mellan och ni bestämmer gemensamt vilka ni tror kommer att göra störst nytta på just din gård. Resultatet blir en rådgivningsplan som normalt sträcker sig över tre år och som fokuserar på din gårds specifika förutsättningar.

Rådgivning

Nu kan man säga att den faktiska rådgivningen har kommit igång. Under några år arbetar du och de rådgivare, som är inriktade på din typ av produktion, igenom olika rådgivningsmoduler enligt rådgivningsplanen. I normalfallet planerar ni in två besök per år och vanligtvis utförs ett till två besök på din gård de år som rådgivningsplanen löper. Under den tiden brukar det också vara klokt att göra minst en uppföljande växtnäringsbalans. Vilka rådgivningsbesök som erbjuds i ditt län avgörs av din länsstyrelse. För att få veta vilka besök du har möjlighet att få i just ditt län kan du kontakta din länsstyrelse eller rådgivare.

Uppföljning

Ett uppföljningsbesök görs vanligtvis efter tre år och cirka fyra till sex rådgivningsbesök. Du och din rådgivare diskuterar vilka miljöåtgärder som gjorts på gården, vad som fungerat bra och mindre bra och vad som återstår att göra. Under uppföljningsbesöket görs en ny växtnäringsbalans och en åtgärdsuppföljning för att mäta vad som hänt på gården sedan starten.

Fortsatt rådgivning

Om ni under uppföljningsbesöket upplever att det finns mer att göra på gården så kan en ny plan för de kommande tre åren göras. Denna plan brukar innehålla två besök per år. Det kan vara nya moduler eller så kan man göra om redan utförda rådgivningsmoduler för att följa upp åtgärder som har gjorts på gården. Ett uppföljningsbesök görs igen efter avslutad rådgivningsplan. Efter detta följer en mer extensiv fas där du får möjlighet att delta vid grupprådgivning och fältvandringar. Det är alltid du själv som bestämmer när du inte vill få mer rådgivning från Greppa Näringen.

Växtodlingsgården

På en växtodlingsgård består de största flödena av växtnäring av handelsgödsel och skördeprodukter. Det gör växtnärbalansen till ett bra verktyg att diskutera kring. Ofta är växtskyddet viktigt och det kan vara intressant att hitta bra hanteringslösningar och även att lägga upp en strategi för bekämpning för att uppfylla kraven om integrerad produktion.

En upprepad växtnärbalans hjälper till att följa förändringar på gården, men oftast är det modulerna med en djupare analys som till exempel kvävestrategimodulen eller bördighetsmodulerna som kan ge flest nya idéer och framsteg. Vilka moduler som ska väljas och i vilken ordning beror helt på gårdens potential till förändringar.

Mjolk/nötköttgården

Överskotten av växtnäring är ofta betydande på mjölk- eller nötköttsgårdar. Detta beror på ett stort inflöde av fosfor och kväve via handelsgödsel och foder och ett mindre utflöde i form av mjölk och kött. Växtnärbalanser är ett viktigt hjälpmedel för att följa förbättringar på gården. Men stora mängder växtnäring i form av foder och stallgödsel cirkulerar också på gården, vilket inte syns i balansen. Denna cirkulation är viktig att förstå men svår att ange detaljerat eftersom ofta bara delar av fodret eller stallgödseln vägs och analyseras. Vilka moduler som ska väljas och i vilken ordning beror helt på gårdens potential till förändringar. Eftersom foderhanteringen har en central roll är det ofta bra att börja med en modul där foderstaten justeras och en

målsättning för grovfoderproduktionen fastställs. Därefter sker lämpligen en genomgång av vallodlingen och på gårdar med omfattande betesareal kanske också en betesstrategi. Även på mjölkgården bör man titta på växtskyddet framförallt om gården bedriver egen spannmålsodling.

Grisgården

En grigård har precis som kogården ofta mycket stora in- och utflöden av växtnäring eftersom gården ofta har en omfattande växtodling vid sidan av köttproduktionen. Växtnärbalansen är därför ett användbart redskap för att identifiera möjligheter till förbättringar. Vilka moduler som ska väljas och i vilken ordning beror helt på gårdens potential till förändringar. Effektivisering av utfodringen har ofta en stor potential men även det som sker i fält är intressant. Ofta används en hel del växtskyddsmedel och det kan vara intressant att hitta bra hanteringslösningar och även att lägga upp en strategi för bekämpningen.

Ekologiska gårdar

Oavsett inriktning på en ekologisk gård kan ungefär samma resonemang som för konventionella gårdar användas. Likheterna är större än skillnaderna. När det gäller kvävestrategi har en speciell ekomodul tagits fram eftersom denna del är så viktig för ekologisk odling. Rådgivningen på ekologiska gårdar utförs av rådgivare med kompetens inom ekologisk produktion.

Växtodlingsgård

INLEDNING

Startrådgivning
med växtnäringsbalans

RÅDGIVNING

- › Dränering
- › Växtföljd och bördighet
- › Kvävestrategi
- › Klimatkollen
- › Upprepad växtnäringsbalans
- › Fosforstrategi
- › Växtskydd
- › Markpackning
- › Våtmark
- › Precisionsodling
- › Test av mineralgödselspridare
- › Underhåll av diken

AVSTÄMMNING

Uppföljningsbesök

Mjolk/Nötköttsgård

INLEDNING

Startrådgivning
med växtnäringsbalans

RÅDGIVNING

- › Utfodring
- › Dränering
- › Grovfoderodling
- › Betesstrategi
- › Energikollen
- › Klimatkollen
- › Upprepad växtnäringsbalans
- › Bygg
- › Växtskydd
- › Fosforstrategi
- › Markpackning
- › Våtmark

AVSTÄMMNING

Uppföljningsbesök

Grisgård

INLEDNING

Startrådgivning
med växtnäringsbalans

RÅDGIVNING

- › Växtföljd och bördighet
- › Utfodring
- › Energikollen
- › Dränering
- › Klimatkollen
- › Kvävestrategi med stallgödsel
- › Upprepad växtnäringsbalans
- › Bygg
- › Växtskydd
- › Fosforstrategi
- › Markpackning
- › Våtmark

AVSTÄMMNING

Uppföljningsbesök

Basrådgivning

1Aa

Startbesök med växtnäringsbalans

Det första besöket på din gård går ut på att rådgivaren ska lära känna dig och din gård. Tillsammans går ni igenom gårdens förutsättningar och gör en växtnäringsbalans. Ni gör en rundvandring på gården och diskuterar de olika delarna av produktionen. Baserat på vilka vinster som finns att göra för både gårdens ekonomi, minimerat näringsläckage och minskade växthusgasförluster gör ni en gemensam plan för fortsättningen. Planen innehåller de framtida rådgivningsbesök som ni gemensamt kommit fram till passar bäst för din gård.

1B

Uppföljningsbesök

När du fått alla besök i rådgivningsplanen kommer du att få ett uppföljningsbesök. Det brukar normalt vara efter tre år och fyra till sex besök. Målet med besöket är att du ska få svart på viktiga framsteg du har gjort för att förbättra miljön. Du och rådgivaren diskuterar vilka åtgärder som du har gjort på gården och vad som fungerat bra och mindre bra. Ni gör en ny växtnäringsbalans och fyller i en enkät om gårdens åtgärder. Ni tar tillsammans ställning till om ytterligare rådgivning behövs och gör i så fall en ny plan för de kommande tre åren.

10B, 10D, 40B

Upprepade växtnäringsbalanser

Genom att göra en växtnäringsbalans kan du följa upp flödena av växtnäring på din gård. Den ligger även till grund för mycket av Greppa Näringens rådgivning och det kan därför vara av intresse att göra flera växtnäringsbalanser. Det finns flera olika varianter av moduler med växtnäringsbalanser beroende på vilken inriktning din gård har.

Energikollen

Spara energi och pengar genom Greppa Näringens rådgivning om energieffektivisering på gårdsnivå. Rådgivningen består av två gruppträffar och möjlighet till individuell rådgivning för dig som har djurgård.

21A

Gruppträff

Under en till två timmar går ni igenom vilka delar av företaget som använder mycket energi och vilka sparmöjligheter som finns. Ni diskuterar också jordbrukets påverkan på klimatet. Rådgivaren går igenom hur du gör egen energikartläggning på din gård och du får med dig checklistor och material. Du kan sedan utföra en energikartläggning på egen hand eller med hjälp av en rådgivare. Gruppträffen är kostnadsfri.

21B

Gruppträff

Ni träffas i gruppen igen under två till tre timmar och går igenom vad ni har lärt er under tiden som har gått sedan det första mötet. Fokus ligger nu på att diskutera de utförda energikartläggningarna och vilka åtgärder som kan ge bra effekt. Gruppträffen är kostnadsfri.

21C

Enskild rådgivning

För dig som har djur finns möjlighet att för 10 procent av kostnaden få hjälp av en rådgivare som går igenom energianvändningen i din produktion. Du och rådgivaren kartlägger gårdens direkta energianvändning. Du och rådgivaren gör en åtgärdsplan och rådgivaren gör en enkel lönsamhetsberäkning på de möjligheter som finns att spara energi och ekonomi med olika åtgärder.

Fältet

11Aa

Kvävestrategi på gårdar utan stallgödsel

Målen med rådgivningen är att hitta en medveten strategi för kvävegödslingen som gör att kvävet utnyttjas optimalt med tanke på din ekonomi och miljön. En genomtänkt kvävestrategi minimerar riskerna för kväveläckage och växthusgasutsläpp. Rådgivningen går ut på att optimera gårdens kväveutnyttjande genom bättre styrning av kvävegödslingen. Rådgivaren utgår från din senaste växt-näringsbalans, växtföljd och gödslingsplan och beräknar kväveeffektiviteten i förhållande till lönsamheten för gårdens olika grödor. Med hjälp av gödslingsplanen beräknar rådgivaren vilka förluster av kväve som nuvarande gödslingsplan ger.

Rådgivaren gör tillsammans med dig förslag till åtgärder som optimerar kvävegödslingen, till exempel kvävegivor med hänsyn till förfrukt och förväntad skörd, odling av fånggröda och ändrade tidpunkter för bearbetning. Kväveläckaget för gården beräknas, både för nuvarande odling och efter föreslagna åtgärder.

11Ab

Kvävestrategi på gårdar med stallgödsel

Innehållet och målen för modul 11Ab är samma som för modul 11Aa förutom att rådgivaren tar hänsyn till kväveinnehållet i din stallgödsel vid beräkningarna. Med hjälp av stallgödselkalkylen som finns i dataprogrammet VERA visar rådgivaren hur en ändrad strategi för spridning av stallgödsel kan påverka både ekonomi och kväveutnyttjandet.

11b

Fosforstrategi

Målet med rådgivningen är att ta fram en gårdsanpassad strategi för fosforgödsling, val av brukningsmetoder och övriga åtgärder som minimerar fosforförluster och jordtransport till vatten och gör att fosfor utnyttjas optimalt med hänsyn till ekonomi och miljö.

Tillsammans går du och rådgivaren igenom din senaste markkarta, växt-näringsbalans, växtföljd och gödslingsplan och diskuterar fosforgödslingsstrategin på gården som helhet och för olika grödor. Med hjälp av din lokalkännedom, rådgivarens erfarenhet, markkarta, vattenkartan i VISS och annat kartmaterial och genom att titta i terrängen diskuterar ni var det finns risk för läckage av fos-

for och vilka åtgärder som kan vara lämpliga att sätta in. Viktiga delar vid bedömningen är markens innehåll av lättillgänglig fosfor, jordarten, dräneringens funktion, markstruktur, fältets lutning och bearbetning. Har du djurproduktion går ni också igenom hur du fördelar stallgödseln mellan olika fält och om det finns möjligheter att minska mängden fosfor i foderstaten. Vid behov diskuterar ni även eventuella möjligheter att sälja gödsel från gården. På växtodlingsgårdar diskuterar ni möjligheten att ta emot stallgödsel eller andra organiska gödselmedel. Tillsammans gör du och rådgivaren ett förslag till åtgärder som optimerar fosforgödslingen och minimerar risken för förluster.

11E

Kvävestrategi på gårdar med ekologisk produktion

Målen med rådgivningen är att hitta en medveten strategi för kvävegödslingen som gör att växt-näringsbalansen utnyttjas optimalt med tanke på din ekonomi, minskat läckage och växthusgasutsläpp samtidigt som rotagräsen hålls på en rimlig nivå. Rådgivningen går ut på att optimera gårdens kväveutnyttjande genom bättre styrning av kvävegödslingen. Rådgivaren utgår från din senaste växt-näringsbalans, växtföljd och gödslingsplan och beräknar vilket kväveläckage som nuvarande gödslingsplan ger. Rådgivaren gör tillsammans med dig förslag till åtgärder som optimerar kvävegödslingen samtidigt som ni tar hänsyn till efterverkan av gröngödslingsvallarna och av andra kvävefixerande grödor. Ni tittar också på hur kväveläckaget kan minskas vid mekanisk ogräsbekämpning och annan jordbearbetning. Kväveläckaget för gården med nuvarande odling jämförs med resultaten efter föreslagna åtgärder. En rundvandring i fält görs också under växtsäsong för att studera problemen med rotagräs. Planera tillsammans en odlingsstrategi som bidrar till en uthållig växtföljd mellan olika grödor avseende förfruktsvärde, ogräs och sjukdomar.

12A

Markpackning

Målet är att du och rådgivaren tillsammans ska hitta sätt att minska markpackningen. Minskad markpackning gör att dina grödor får ett bättre rotsystem och ett förbättrat utnyttjande av växt-näringsbalansen. Samtidigt tittar ni på möjligheterna att minska energiåtgången och drivmedelsanvändningen.

Du och rådgivaren gör en inventering av risken för markpackning och hur packningen påverkar växtnäringens förlusterna och utnyttjandet av växtnäringen. Ni tittar till exempel på sätt att fördela hjullasterna eller minska ringtrycken på aktuella fältmaskiner. Ni diskuterar också risk för markpackning utifrån vilka grödor du odlar och hur jordstrukturen ser ut. Tillsammans tittar ni i fält på markstrukturen eller på dina maskiner. Efter rundvandringen ger rådgivaren förslag till åtgärder som kan minska packningen.

12B

Växtföljd och bördighet

Målet med denna rådgivning är att väga samman växtföljdens påverkan på den långsiktiga bördigheten i din odling. Fokus ligger på mullhalt och odlingsekonomi men även effekter på utlakning och växthusgasutsläpp tas upp så att du kan ta hänsyn till dessa effekter i planeringen av din odling.

En genomgång görs av vilka växtföljder och åtgärder kring skörderester, fånggröda och stallgödsel som är bra för en uthållig produktion och innebär ett effektivt utnyttjande av växtnäring. Tillsammans med dig lägger rådgivaren i kalkylprogrammet ”Odlingsperspektiv” in de grödor du odlar och i vilken växtföljd. Beräkningarna som görs i programmet visar hur gårdens odlingssystem påverkar markens mullhalt på sikt. Ni gör förändringar i grödval eller andra faktorer och ser hur det påverkar markens mullhalt och odlingsekonomi samt behovet av växtnäring.

Ni diskuterar också hur valet av växtföljd påverkar bland annat:

- › risken för kväveutlakning
- › utsläpp av växthusgaser
- › risken för uppförökning av växtskadegörare
- › dieselförbrukningen

14D

Översyn av dränering

Målet med modulen är att beskriva de skötselinsatser eller åtgärder som behövs för att optimera gårdens dränering. Den ger dig också koll på gällande lagar och regler samt vilken miljöhänsyn som du behöver ta när du gör förändringar i din dränering.

Rådgivaren börjar med att gå igenom dräneringens påverkan på avkastningen på dina fält och hur dräneringens funktion hänger ihop med växtnäringens läckage och växthusgasutsläpp. Ni går tillsammans igenom kartmaterial som till exempel;

- › Markkarta
- › Täckdikningsplaner
- › Plankartor eller profilritningar från markavvattningsföretag
- › Skiss på skyddszoner, lägen för täckdikningsögon eller områden med vattenproblem

En liten fältvandring görs där du och rådgivaren diskuterar fält som är speciellt utsatta för vattenproblem nu och i framtiden. Med hjälp av detta underlag diskuterar ni om det finns speciella underhållsbehov och om dimensionen på dräneringen är tillräcklig både på kort och lång sikt i ett förändrat klimat. Rådgivaren gör ett förslag på åtgärdsplan som kan innehålla förslag på var rensning kan behövas eller om eventuell ny täckdikning behövs, ifall det finns juridiska begränsningar och ifall vissa områden kanske kan avsättas till

våtmark. Ni diskuterar tillsammans hur gårdens ekonomiska utfall påverkas av olika åtgärder. Kontroll görs också av om din fastighet berörs av något markavvattningsföretag, vilket kan vara ett dikningsföretag, invallningsföretag eller liknande.

14U

Underhåll av diken

Målet med rådgivningen är att få förslag på åtgärder för underhåll av diken och vilka åtgärder som är viktiga för att dräneringen ska fungera. Fokus ligger på huvudavvattningens öppna och täcka diken (rörledningar). Det förändrade klimatet med risk för allt kraftigare nederbörd ställer hårdare krav på att jordbrukets diken fungerar för att inte fält och marker ska svämma över. Samtidigt är regelverket inte alltid lätta att tolka. Rådgivaren ger dig kunskap om de lagar och regler som du som lantbrukare har skyldighet att följa kring dikesunderhåll.

Tillsammans med rådgivaren görs en fältvandring för att kolla berörda dikens status. Ingår diket i markavvattningsföretag kan 3-4 delägare av markavvattningsföretaget vara med under fältvandringen.

Om intresse finns kan 3-4 ytterligare personer, t ex grannar eller deltagare i ett eventuellt markavvattningsföretag vara med under fältbesöket. Ni går igenom kartmaterial som till exempel:

- › Plankartor, profilritningar och annat kartunderlag för eventuella markavvattningssamfälligheter
- › Jordarts- eller lerhaltskarta eller en aktuell markkarta
- › Karta som visar lägen för eventuella täckdikningsögon, områden med vattenproblem
- › Karta som visar närliggande skyddade områden

Rådgivaren ger dig förslag på underhållsåtgärder som bevarar dikets förmåga att avleda överskottsvatten så att förutsättningarna för en lönsam och resurseffektiv jordbruksproduktion inte försämras.

15A

Grovfoderodling

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om var i grovfoderkedjan som förluster av växtnäring uppstår och vad du kan göra för att minska förlusterna. Tillsammans med rådgivaren diskuterar du din målsättning när det gäller kvaliteten på grovfodret. Dagens värden för fodrets halt av energi, råprotein, torrs substans, fiber och mineraler jämförs med de mål ni satt upp vid tidigare rådgivning. Ni diskuterar även om eventuella brister i mjölk kvaliteten gör att gårdens grovfoderkedja och stallgödselhantering bör ses över.

Rådgivaren går därefter igenom din grovfoderodling när det gäller bland annat skördesystem, brytningstidpunkt för vallarna och konserveringsteknik. Även eventuell produktion av majsensilage diskuterar för att uppnå en god total kvalitet på grovfodret. Rådgivaren kommenterar din gödslingsplan. Ni diskuterar om stallgödselspridning och tidpunkt för vallbrott kan förändras så att riskerna för förluster av växtnäring minskar samtidigt som risken för sporer i mjölk och körskador minimeras. Risken för lustgasavgång på vallarna och andra utsläpp av växthusgaser i grovfoderkedjan kommenteras. Därefter gör ni tillsammans en gödslingsplan för vallarna framförallt när det gäller kväve och kalium.

16A

Precisionsodling

Målet med rådgivningen är att du ska hitta lösningar för att öka precisionen i din spridning av kväve, fosfor och kalium. Ökad precision leder till ett bättre utnyttjande av växtnäringen, vilket är till nytta för din ekonomi och minskar både näringsläckage och växthusgasavgång.

Du och rådgivaren går tillsammans igenom gårdens växtodlings- och gödslingsplaner för de senaste åren och även din markkarta. Om du har analyser på till exempel stallgödsel eller växtprover går dessa också igenom. Ni tittar på satellitkartor över två till tre utvalda skiften och diskuterar variationen i kvävebehov utifrån kartorna. Ni tittar på fosfor- och kaliumvariationer enligt markkartan och lägger upp behovskartor. Du får tips på olika tekniska lösningar som finns, vad dessa skulle kosta och om det är ekonomiskt motiverat med ny teknik på din gård.

16B

Test av mineralgödselspridare

Målet med rådgivningen är att optimera spridningen av din mineralgödsel så att en ojämn fördelning kan förebyggas.

Oavsett om du har en ramp- eller centrifugalspridare är det viktigt att den sprider gödseln jämnt och med den giva som du har planerat. Rådgivningen ökar din möjlighet att sprida gödseln jämnt och med avsedd giva oavsett

om gödselmedlet är granulerat, prillat eller pelleterat. När gödseln hamnar där den ska och i den dos som du har bestämt minimeras också riskerna för förluster till luft och vattendrag. Rådgivaren tittar också på gödselmedlets hållfasthet och storleksför delning eftersom det kan påverka resultatet av spridningen. Både spridning ute i fältet och kantspridning testas.

20A

Klimatkollen växtodlingsgårdar

Vad är stort och smått på din gård när det gäller klimatfrågan? Var finns potentialen till förbättringar? Klimatkollen ger dig en första koll på läget.

Målet är att ge dig bättre koll på jordbrukets förluster av växthusgaser i olika delar av produktionen. Rådgivaren och du gör en beräkning av växthusgasutsläpp på gården med hjälp av uppgifter om vad som förs in till gården och vad gården producerar. Ni diskuterar vad som är stort och smått och i vilken ände det är väsentligt att gå vidare med åtgärder. Vid ett uppföljande telefonsamtal diskuterar ni hur du kan gå vidare med rådgivning på området och om du har möjlighet att också få en subventionerad energikartläggning. Viktiga frågor ur klimatsynpunkt att jobba vidare med är ofta kvävehushållning, förbättrad markstruktur och bördighet liksom energieffektivisering. Rådgivaren kommer också guida dig vidare till särskilda satsningar inom till exempel bioenergi och andra klimat- och energiaktiviteter i länet.

Våtmark

14A

Våtmarksplanering

Målet med rådgivningen är att du ska få veta om det är lämpligt att anlägga en våtmark på din gård. En våtmark minskar belastningen av växtnäring samtidigt som den gynnar djur och växter i landskapet. Du kan även få rådgivning om du planerar att anlägga en damm som samlar fosfor. Du och rådgivaren gör en genomgång av förutsättningarna för våtmarken och besöker de platser som är intressanta. Ni tittar även på kartor över dina fält och uppskattar våtmarkens tillrinningsområde. Ni diskuterar också hur omkringliggande mark skulle påverkas av en våtmark. Därefter bedömer rådgivaren om det är lämpligt att anlägga en våtmark på gården. Rådgivaren gör en översiktlig uppskattning av kostnader och beskriver vilka möjligheter till finansiering som finns.

14B

Skötsel/restaurering av våtmark

Målet med rådgivningen är att göra dig medveten om hur din våtmark bäst ska skötas så att den fyller sin funktion under många år framöver. Du och rådgivaren gör en besiktning av din våtmark och rådgivaren kommer med förslag till hur våtmarkens funktion kan förbättras genom rätt skötsel. Rådgivaren ger en översiktlig beskrivning av våtmarkens status som näringsfälla och värde för den biologiska mångfalden. Du får råd om lämplig skötsel och ifall det finns behov av ombyggnad.

Växtskydd

13A

Växtskyddshantering

Modulen som ger dig koll och hjälper till att hitta gårds-specifika lösningar för din hantering av växtskyddsmedel. Den rekommenderas som första besök för rådgivning inom växtskyddsområdet. Vid detta rådgivningsbesök går rådgivaren igenom dina rutiner för hantering av bekämpningsmedel. Hanteringen diskuteras utifrån miljöeffekter, din personliga säkerhet och livsmedelssäkerhet.

Rådgivaren gör tillsammans med dig en åtgärdslista med förslag till förbättringar. Du kan till exempel få tips på hur du bygger ett bra förråd, hittar rätt påfyllningsplats eller smarta lösningar på hur du transporterar växtskyddsmedel på gården.

Målet med rådgivningen är att minska risken för läckage av växtskyddsmedel till både yt- och grundvatten och dessutom att minska riskerna för dig som användare och för konsumenterna.

13C

Växtskydd i vattenskyddsområden

Denna rådgivning riktar sig till dig som har marker inom vattenskyddsområde eller som kommer att hamna inom ett vattenskyddsområde. Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om vilka möjligheter som finns på din gård för att bedriva en konkurrenskraftig produktion och samtidigt undvika läckage av växtskyddsmedel till både yt- och grundvatten.

Du och din rådgivare går igenom användningen av växtskyddsmedel på gården. Rådgivaren ger förslag på

hur du kan anpassa grödval och användning av växtskyddsmedel. Det är speciellt viktigt att du anpassar din bekämpningsstrategi efter växtskyddsmedlens rörlighet i mark och de jordar du har. Efter rådgivningen ska ni ha gjort en översiktlig genomgång av de växtskyddsmedel du använder och du ska ha de verktyg du behöver för att föra en diskussion med kommunen.

13I

Integrerat växtskydd

Ett integrerat växtskydd minskar ditt beroende av kemiska bekämpningsmedel och deras påverkan på hälsa och miljö, utan att riskera ekonomin. Rådgivaren diskuterar tillsammans med dig lönsamma åtgärder som på både kort och lång sikt kan minska behovet av bekämpningsmedel och samtidigt ge ökad variationen i odlingslandskapet. Ni går igenom alternativa bekämpningsmetoder och valet av bekämpningsmedel, för att bland annat motverka risken för att skadegörare och ogräs bygger upp sin motståndskraft och blir resistent. Slutresultatet av rådgivningen är en åtgärdslista där du som odlare fått hjälp att bedöma och värdera åtgärder som du är intresserad av att genomföra på din gård. Viktiga ledord i arbetet är; förebygg, bevaka, behovsanpassa och följ upp.

Potatis och grönsaker

Det finns även rådgivning för dig med potatis- eller grönsaksodling. Mer information om dessa rådgivningsmoduler finns på www.greppa.nu. Du kan också kontakta din rådgivare eller länsstyrelse.

Mjolk/nöt

41A

Kontroll av foderstater, mjölkkor

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om hur du kan minska överutfodringen av kväve och fosfor utan att försämra lönsamheten. Ni diskuterar också möjligheten att minska gårdens klimatpåverkan genom att minska foderinköpen samt hur foder och djurens produktion påverkar metanavgången.

Du och rådgivaren hittar lösningar för att anpassa utfodringen så att kväve- och fosforutnyttjandet hos dina mjölkkor optimeras. Med de uppgifter som du har i kokontrollen eller liknande data justerar rådgivaren din foderstat. Den nuvarande foderstaten går igenom och bland annat råproteinhalt och fosforinnehåll tas fram och diskuteras. Rådgivaren bedömer om det är möjligt för dig att sänka råproteinhalten i foderstaterna, utan att det påverkar produktionen negativt. Rådgivaren presenterar ett förslag till förbättrade foderstater. Ni gör tillsammans en målbeskrivning för vilket grovfoder som är önskvärt framöver och om gården kan minska inköpen av foder genom att utnyttja egenproducerat foder bättre. Målbeskrivningen ger ett bra underlag till en eventuell grovfoderrådgivning.

41B

Kontroll av foderstater, övriga nöt och lamm

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om hur du kan minska överutfodringen av kväve och fosfor utan att försämra lönsamheten. Ni diskuterar också möjligheten att minska gårdens klimatpåverkan genom att minska foderinköpen samt hur foder och djurens produktion påverkar metanavgången.

Du och rådgivaren hittar lösningar för att anpassa utfodringen så att kväve- och fosforutnyttjandet hos dina köttdjur, kalvar, ungdjur eller lamm optimeras. Du diskuterar med rådgivaren den tillväxtplanering du har för dina djur och hur du kontrollerar djurens tillväxt. Med utgångspunkt från dina uppgifter om inkalvningsålder, rekryteringsprocent, vägningar och slaktdata, justerar rådgivaren dina foderstater med tanke på att kväve och fosfor ska utnyttjas så väl som möjligt utan att minska lönsamheten. Ni gör tillsammans en målbeskrivning för vilket grovfoder som är önskvärt framöver. Målbeskrivningen ger ett bra underlag till en eventuell grovfodermodul.

41C

Endags utfodringskontroll, nöt

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om hur du kan minska överutfodringen av kväve och fosfor utan att försämra lönsamheten. Ett bättre utnyttjande av näringsämnen är ett bra sätt att minska ammoniak, lustgas och metanavgången från djuren.

Rådgivningen går ut på att ni gör en kontroll av verklig utfodrad mängd foder och därmed mängderna kväve och fosfor som utfodras som ni sedan jämför med planerad mängd. Innan besöket ska du relativt nyligen ha vägt utfodrat foder under en dag och tagit fram aktuella uppgifter om antal djur, dina foderstater, foderanalyser och mjölkleveranser. Rådgivaren jämför innehållet av fosfor och kväve i det som utfodrats med den tillförsel som var planerad. Ni diskuterar hur en eventuell överutfodring påverkar ekonomin, växthusgasutsläppen och näringsöverskotten. I åtgärdsplanen ges ett förslag till en justerad foderstat och hur spillet kan minska.

42A

Betesstrategi

Målet med rådgivningen är att du ska bli medveten om näringsförlusterna vid betesdrift och öka utbytet av betet. Rådgivningen går ut på att optimera betessystemen och betesutfodringen för att öka växtnäringsutnyttjandet.

Rådgivaren går igenom dina foderstater, ditt betessystem, skötsel av betena, hur du utformat rastfällor, fröblandningar och hur dessa saker påverkar näringsläckage, växthusgasutsläpp och parasitförekomsten.

Rådgivaren beräknar vid behov växtnäringsbalanser för gårdens beteskategorier med utgångspunkt från betesfoderstaterna. Rådgivaren föreslår förändringar av ditt betessystem, din betesskötsel och tillskottsutfodring.

Klimatkollen djurgårdar

Vad är stort och smått på din gård när det gäller klimatfrågan? Var finns potentialen till förbättringar? Klimatkollen ger dig en första koll på läget.

Målet är att ge dig bättre koll på jordbrukets förluster av växthusgaser i olika delar av produktionen. Du och rådgivaren gör en beräkning av växthusgasutsläpp på gården med hjälp av uppgifter om vad som förs in till gården och vad gården producerar. Ni diskuterar vad som är stort och smått och var i produktionen det är väsentligt att gå vidare med åtgärder. Vid ett uppföljande telefonsamtal

diskuterar ni hur du kan gå vidare med rådgivning på området och om du har möjlighet att få en subventionerad energikartläggning.

Viktiga frågor att jobba vidare med ur klimatsynpunkt är ofta kvävehushållning, utfodring, foderproduktion, förbättrad markstruktur och energieffektivisering. Rådgivaren kommer också guida dig vidare till särskilda satsningar inom bioenergi och andra klimat- och energiaktiviteter i länet.

Byggnader

30A

Stallmiljö och yttre miljö

Målet med rådgivningen är att göra dig medveten om hur du kan påverka djurens hälsa, foderutnyttjande, ammoniakavgång samt eventuellt förlusterna av växthusgaser när du gör förändringar i ditt stall.

Rådgivaren går tillsammans med dig igenom miljön i ditt stall. Följande bör ingå i genomgången om det är relevant för det aktuella stallet när det gäller temperatur, relativ fuktighet, värmebalans och ventilation samt mäter luftens ammoniakhalt. Ni diskuterar hur du kan minska halten genom förändringar i stallet. Ni diskuterar även utformningen av gödselbehållare, uppsamlingsfällor samt drivningsvägar och andra ytor närmast stallet. Slutligen gör rådgivaren en lista över åtgärder som kan vara lönsamma i ditt stall och som minskar växtnäringsförlusterna.

30C

Byggplanering

Målet med rådgivningen är att tidigt i byggplaneringen göra dig medveten om hur du kan påverka djurens hälsa, foderutnyttjande, ammoniakavgång samt eventuellt förlusterna av växthusgaser när du ska bygga ett stall. Det är när nyinvesteringar i teknik och logistik är på gång som det går att göra de verkligt klimatsmarta valen som håller både för miljön, djuren och plånboken på sikt. Ni tittar även översiktligt på hur energianvändningen kan optimeras.

Du och rådgivaren gör en analys av en planerad om- eller nybyggnad för att ta fram förslag som ger bästa miljö och ekonomi. Rådgivaren går med tanke på växtnärings- och växthusgasförluster, djurmiljö och energiåtgång igenom din byggplan när det gäller system för ventilation, gödselytor, utgödsling, utfodring med mera. Rådgivaren granskar även den planerade utformningen av ytor närmast stallet. Ni diskuterar de mest optimala lösningarna med tanke på både miljö, ekonomi och ett förändrat klimat i framtiden. Rådgivaren presenterar förslag till systemval.

Gris

20B

Klimatkollen djurgårdar

Se beskrivning under Mjölk/nöt.

50B

Utfodringskontroll, slaktsvin

Med den här rådgivningen får du hjälp att anpassa utfodringen för att optimera kväve- och fosforutnyttjandet i slaktgrisproduktionen. Rådgivaren granskar din foderstat, foderanalyser, dina uppgifter om antal insatta och levererade djur, slaktdata, utfodringssystem, samt en rad andra fakta om din gård. Rådgivaren gör en avstämning av hur protein och fosfor utnyttjas i din nuvarande foderstat och föreslår åtgärder som minskar överutfodringen. Kväve- och fosforeffektiviteten beräknas både före och efter föreslagna åtgärder och ni diskuterar översiktligt hur djurens hälsa och foderförbrukning påverkar förlusterna av växthusgaser.

50A

Utfodringskontroll, smågris

Med den här rådgivningen får du hjälp att anpassa utfodringen för att optimera kväve- och fosforutnyttjandet i smågrisproduktionen. Med hjälp av dina uppgifter om den foderstat du använder, produktionsresultat såsom sålda grisar, foderförbrukning per kg levererad gris med mera, räknar rådgivaren ut hur mycket kväve och fosfor du utfodrar med. Ni tittar på hur väl utfodringen är anpassad till produktionen och gör beräkningar för situationen före och efter föreslagna åtgärder. Du får ett grepp om hur effektivt kväve och fosfor utnyttjas och ni diskuterar översiktligt hur djurens hälsa och foderförbrukning påverkar förlusterna av växthusgaser.

www.greppa.nu
0771-573 456

Layout: Bergström & Sund
Foto: Mårten Svensson, Janne Andersson och Maria Fermvik
Tryck: E-Print AB
Maj 2018

greppa näringen